

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

Tit. 12. De causa proprietatis & possessionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

dematio fieri principali etiam iudicato, exhibito ad hoc novo libello, vel etiam pendente iudicio, implorato officio Iudicis.

6. Quæritur etiam, quousque has pœnas actor plus petens evitare possit? Et licet Glossa velit posse eas evitari, si ante litem contestationem desistat actor à plus petendo; ut etiam ante litem contestatam desistens merito teneatur seu teneri debeat adversario ad interesse, si quod sit; tamen verius est evitare posse, etiam post litem contestatam desistente actore, dummodo ante sententiam; Quia in *d. c. puniuntur* importunita s plus petentium demum, si super petitione sua duxerit in iudicio persistendum; jam autem iudicium non dicitur, nisi à litem contestatione usque ad sententiam; Et ideo non potest dici super petitione sua in iudicio persistere, qui ante sententiam desistit.

Nec obstat, quod talis videatur temere litem movisse, arg. *l. Eum quem* 79. *D. de iudiciis*, & errore suo, quem jam fateretur, item retardasse; qui error adversario nocere non debet. arg. *l. Nemo* 75. *D. De reg. juris*, & *l. 2. Cod. De fructibus & lit. expensis*, qui non potest dici temere litem movisse, qui iusto errore ductus id fecit; nec talis error ei nocere debet, *l. in servitutem* 16. §. *si petierit* *D. De bonis libert.* & litem expensâ regulariter non debentur, nisi quis sine iusta causa litem moverit *l. Qui solidum* 78. *D. De legatis 2. lib.* *Omnes §. præterea Cod. De Episc. & Clericis.*

TITULUS XII.

De causâ proprietatis & possessionis.

§. I.

Possessio quid sit, & quod duplex? & de iudiciis possessoriis.

1. *Qua dicatur causa possessionis.*
2. *Qua proprietatis.*
3. *Possessio significat hic actum & jus possidendi.*
4. *Vnde possessio alia factio est.*
5. *Alia juris.*

6. *Dividitur in iustam & iniustam.*
7. *In Civilem & Naturalem, item Civilem & Naturalem simul.*
9. *Civilis, qua & cur ita dicatur.*
10. *Naturalis qua sit.*
11. *Possessorium iudicium triplex adipsendam, retinendam & recuperanda possessionis.*
12. 13. 14. *Exempla cuiusque.*
15. *Possessorium retinenda, aliud Ordinarium, aliud Summarium.*
16. 17. *Summarium quid sit, & cur ita dicatur.*
18. *Possessio quibus modis probetur.*

Cum omnium frequentissime in iure & iudiciis occurrant causæ possessionis & proprietatis, de quibus etiam dubitari contingit, quo ordine proponendæ & cognoscendæ, & accumulati possit, an verò singulæ singulis iudiciis tractandæ sint, rectè subiungitur hic Titulus in quem occurrunt fere omnia, quæ in Pandectis Cod. plurimis Titulis interdicitis & eorum iura proponuntur.

1. Causa possessionis vocatur, in qua principaliter agitur de possessione, vel quasi possessione, sive adipsenda, sive retinenda, sive recuperanda: Veluti quando actor principaliter contendit possessionem rei sibi esse restituendam, & reus negat; atque hoc appellatur iudicium possessorium, *c. Cum super* 1. h. 1. & causa momenti, *c. 1. hoc tit.* non quia semper momento absolvatur; nec enim id interdum patitur improbitas invaloris; Sed quia ex natura sua apta est momento peragi, si de vi litigato statim docuerit; & quia à sententia momentaneæ possessionis non appellatur *lib. 2. ca. Cod. De momentanea possess.* Glossa in *l. cap. 1.*

2. Causa proprietatis appellatur, in qua principaliter agitur de rei controversæ proprietate seu dominio, vel alio iure, extra, possessionem vel quasi possessionem, ut si actor intendat se esse & declarari dominum rei, reus verò negat; & hoc appellatur iudicium petitorium, *d. c. Cum super* h. 1. Tale iudicium est, cum rei vindicatur. *l. Qui petitorio* 36. *D. De rei vindicat.* *l. Cum fundum* 18. §. *fin.* & ibi Glossa, *D. De vi & vi armata, c. Pastoralis* h. 1. ut. cum hæreditas petitur, *totus vis. D. De petit. hered. Gloss. penult.* in *l. 2. Cod. De edicto Adriani* colligitur, cum quis

contendit jus eligendi, præsentandi vel conferendi sibi competere, *cap. 3. & 4. hoc tit. vel agit ad usum fructum, usum aut aliam servitutem, quia agens ad ista jura incorporalia, censetur dominus juri, Maranta 4. p. Distinct. 7. num. 1.* Cum quis agi actione personali, ad rem, dicitur etiam petitorem judicium, Maranta *dicto lico.*

Utro autem judicio, an possessorio an verò petitório agatur, ex conclusione libelli potissimum intelligitur; nam si actor concludat adversarium suum sibi condemnari ad restitutionem rei, agit judicio possessorio; si verò se dominum rei cõtrario versæ pronuntiare petat, agit petitório.

3. Cæterum possessio licet interdum etiam proprietatem significet, ut si quis legaverit possessiones suas, *l. Interdum 78. D. De verb. significat. & plurimis aliis;* per translationem scilicet, quia sæpe dat effectum & commodum domini *cap. Sape inf. De restitut. spoliar. & ad domini proprietatisque acquisitionem perducit, §. Ex his insit. Per quas personas &c. & contra licet dominium subinde significet possessionem, l. 13. Cod. De rei vindicat. tamen etiam sumitur possessio, ut quid separatum à proprietate, *l. Quasi 25. D. De verb. significat.* & ita hic accipimus non quidem in ea significatione, qua sumitur in *l. 1. Questio,* in qua tribuitur rebus ipsis possessus; sed capimus hic possessionem pro act u vel jure possidendi, à quo denominatur quis possessor. Actus possidendi dici solet possessio facti, jus verò possidendi dici solet possessio juris. Verum ut plenius intelligatur quod hic de coactus & cumulatione judicii petitórii ac possessorii dicitur, paucis explicanda est definitio & natura utriusque causæ, possessionis & proprietatis, quod modis & coram quo iudice de possessione agatur.*

4. Possessio igitur facti nihil aliud est, quam detentio rei corporalis, sive mobilis sive immobilis, corporis & animi ac juris adminiculo.

Dicitur rei corporalis; quia incorporalia cum tangi non possint, propriè non possidentur, sed quasi possidentur, *l. Servus 43. §. 1. D. de acquir. rer. dominio, Cum Ecclesia 3. h. t. ubi qui habet jus eligendi dicitur illud quasi possidere.*

Detentio ponitur loco generis: nam omnis possessio est detentio, non cõverso, quia de-

tentio seu detineri convenit etiam iis, qui possidere nequeunt, & ad eum quoque detinendi actum refertur, qui jure destituitur, sine quo nequidem possessio facti, de qua agimus subsistere potest: eoque nomine intelligitur etiam apprehensio prima, quæ ordinariè requiritur, estque possessionis inceptio & acquisitio.

Additur, corporis adminiculo: quia ut res aliqua incipiat possideri, debet aliquo modo corporaliter apprehendi, manibus, pedibus, oculis, vel alio simili modo. Unde & possessio dicitur à pedum positione, *in l. 1. D. De acquir. vel amit. possess.* nam per pedum positionem super bona potissimum immobilia, ut v. g. super fundum, agrum, prædium, solet acquiri possessio.

Adiicitur etiam, animi adminiculo: quia debet apprehendi animo possidendi, *l. Si quis ante 10. D. De acquir. possess.* animo enim & corpore possessionem acquirimus, *l. 3. §. 1. §. 1. Quem admodum 8. D. l. t.* Hinc depositarius & commodatarius non dicuntur possidere, quia non detinent rem depositam vel commodatam animo possidendi.

Additur denique, juris adminiculo, non quasi omnis possessio facti justa sit, cum fur vere possideat, rem furtivam, & tamen injuste, sed quia jus facit, ut talis detentio sufficiens, censetur ad constituendam possessionem, nec eam impediatur: sicuti impedit, ne detentio rei sacræ vel loci religiosa à laico, vel liberi hominis censetur possessio, ut patet ex *l. Qui unusquis 30. D. eod.*

5. Possessio juris est jus reale insistendi & incumbendi alicui rei, tanquam suæ non prohibet possideri. Per particulam, jus reale, excluditur possessio facti, quæ formaliter est ipsa occupatio & detentio actualis. Similiter excluditur detentio, quam habent inquilinus, depositarius, commodatarius, colonus, quia illi non habeat jus reale insistendi in re, sed tantum jus personale, nempe ex contractu competens.

Dicitur, insistendi vel incumbendi rei; ut excludatur dominium, quod per se & formaliter est tantum jus disponendi de re. Cum interim hoc jus in eo consistat, quod possessor possit rem pacificè tenere, & juris reme-

diis, subinde etiam armis, se tueri adversus turbantes.

Additum fuit, tanquam suæ; quia si quis insistat rei, nomine alterius, non erit vera possessio. Et hinc rursus colonus, inquilinus, depositarius; commodatarius, non dicuntur possidere, sed ipse dominus per eos, §. *Possidere Instit.* De interditiis. Possumus enim per alium possidere, modò is habeat animum detinendi rem nostro nomine: nisi sit servus noster, aut filius nondum emancipatus, nam hi ejus conditionis sunt, ut non sibi, sed nobis acquirant, etiam cum animum non habeant, §. *Item placet in fine Instit.* Per quas personas &c.

Additur, non prohibita possideri; quia nulli potest competere jus possidendi contra juris dispositionem seu jure resistente, sed tantum potest detinere rem, puta rem sacram, religiosam, locum publicum, d. l. *Qui universas* §. 1.

6. Dividitur Possessio in Justam & Injustam. Rursus ex parte causarum seu titulorum (qui ut varii & pænè infiniti sunt, etiam varias & pænè infinitas species seu potius modos possessionis constituunt) alia dicitur Pro emptore, alia Pro donato, alia Pro legato, Pro dote, Pro hærede, & sic de cæteris.

7. Tertio dividi solet in Civilem & Naturalem, l. 2 §. 1 *D. Pro hæredo*: addunt alii Naturalem & Civilem simul. Civilem vocant quæ in Jure consistit, l. 10. *Cod. De acquir. possess.* & solo animo retinetur. Nam licet ad acquirendam possessionem requiratur adminiculum corporis & animi, nempe ut quis rem apprehendat & occupet, animumque & affectum sibi possidendi habeat, d. §. *Possidere Instit.* De interditiis: tamen, ut postea retineatur, & continueatur ejus possessio, sufficit animus retinendi rem, nec detinendi à possessione ipsius, d. §. *Possidere*: idque ne per singula horarum momenta rebus nostris insistere necesse sit. Hoc modo possidet & retinet animo possessionem, quia re, quam possidet, corpore discedit, nullo in possessione relicto, l. *Clam possidere* 6. §. *qui ad nudinas* D. *De acquir. possess.* In amittenda quippe possessione affectio ejus, qui possidet, intuentia est: nam uti corpore & animo acquiritur possessio, ita etiam corpore & animo amittitur; imò amitti & solo animo potest, l. 3. §. *in amittenda* 6. D. d. 1.

Non obstat, quod solo animo non acquiritur, quia facilius amittitur, quam acquiritur. Non tamen solo corpore amittitur, nisi etiam ad sit animus non possidendi. Et ita intelligitur l. *Quemadmodum* 8. D. *eod. & l. Per d.* 153. D. *De R. l.* ubi dicitur, quod, ut nulla possessio acquiri potest nisi animo & corpore, ita nulla amittatur, nisi in qua utrumque in contrarium actum est: quando scilicet incipitur a corpore; secus, quando incipitur ab animo, qui in amittenda possessione attendendus est, l. 3. §. *in amittenda*.

9. Dicitur verò civilis hæc possessio, quia jure civili falcitur, seu jure civili magis constat, quam Naturali, cum naturalis modis possidendi sit per corporalem insistentiam. Et ideo possessio vilis Justa appellatur, & Corporali opponitur, l. 24. *D. de acquir. possess.* Deinde quia parit effectus civilis, scilicet usufructum & dominium.

10. Naturalis possessio est, quæ corpore & animo simul retinetur: ut quando quis occupat rem, ut suam. Potest autem hæc conjugi Civili uti quando quis est præsens, per se vel per alium, rebus, quas civiliter possidet; & tum dicitur naturaliter & civiliter possidere. Potest etiam separari à Civili: ut si quis me ex fundo meo deliciat, ut fundum meum possideat, ego civiliter, ille naturaliter cum possidet; non etiam civiliter, quia cum jus civile ejusmodi vim improbet, & debeat auferre possessionem violento inavatori & spoliato restitui, Juris interpretatione non videtur possidere, l. *Si quis vi* 17. l. *Non videtur* 22. D. d. 1. Aliquando tamen aliter accipiuntur Civilis & Naturalis possessio: ut scilicet Civilis dicatur, quæ res possidetur quoad dominium directum; Naturalis autem, quæ possidetur secundum usum fructum vel usum, vel habitationem, vel pignus, vel alia jura diversa à dominio, ut constat ex l. *Naturaliter* 12. D. *eod. l. 1. D. Pro hæredo*: nam natura non aliud requirit ad constitutionem possessionis, quam occupationem & fruitionem.

11. Depossessione verò agitur tribus modis & sic triplex est judicium possessorium, scilicet adipiscendæ, retinendæ & recuperandæ possessionis, nam omnis controversia de possessione instituitur, vel ad adipiscendam possessionem, quam actor nunquam habuit, vel ad retinendam

dam quam habet; vel denique ad recuperandam quam amisit.

12. Exemplum possessorii adipiscendæ est in interdicto. Quorum bonorum, quod competit ei, cui delata est hæreditas ex testamento vel ab intestato, eadem adita de jure civili, vel bonorum possessione agnita de jure Prætorio, l. 1. §. 2. Cod. Quorum bonorum: ad avocandam actualem & effectivalem possessionem) quam nunquam habuit, & quam ipso jure non acquirit, sicut dominium, l. Cum hæredes 13. in princ. D. De acquir. possess. ab eo, qui pro hæredis de ejus, de cujus hæreditate agitur, vel pro possessore possidet, vel ab eo, qui dolo culpave desit possidere. Vide Wetsenb. ad l. D. Quorum bonorum. Dixi, quam nunquam habuit; quia si quando habuit, non competit possessorium adipiscendæ possessionis, §. Pro hærede instituit. De interdico, sed recurrere debuit ad possessionem recuperandæ. Idque est generale in omnibus judiciis possessorii adipiscendæ, Glossa in cap. 1. in fine De confessis in 6. Maranta 4. p. Spauli Distinct. 7. num. 5. & ideo abusive restitutorium vocatur.

Secundo, exemplum possessorii adipiscendæ est in interdico Quod legatorum, quo restitui iuberetur hæredi, quod legatorum nomine, non voluntate eius, sed propria auctoritate à legatariis occupatum fuerit, idque propter Falcidiam, quam ex ea re detrahere hæres potest. Etenim æquissimum Prætori visum fuit, ut legatarii non sibi ius dicerent, occupatis legatis propria auctoritate, sed ea ab hærede peterent, l. 1. in princ. D. Quod legatorum: ubi vide Wetsenb.

Tertio, exemplum est in interdico Salviano, quod competit adversus conductorem prædii alicuius, si in vecta & illata (quæ pensionis nomine obligata tenentur) è prædio abduxerit & abstulerit, ut possessionem eorum restituat ei, à quo conduxit. Et datur etiam adversus tertium possessorem, l. 1. D. de Salviano interdico, & notat Abbas in cap. Pastoralis num. 14. h. sic.

Quarto, exemplum est in remedio, l. fin. Cod. De edito D. Hadriani tollendo, quod competit hæredi scripto in testamento, cuius vigore potest petere se mitti in possessio-

nem: de quo, & qualiter procedat, vide Bart. & DD. ibid.

Quinto, locus est huic iudicio in officio Judicis, quod per eum implorari solet, cui collatum est beneficium aliquod, vel cui alio modo provisum est, ut mittatur in possessionem, quam nunquam habuit, idque procedit & servatur generaliter de jure Canonico, Abbas in d. c. Pastoralis n. 14. in fine. & habetur in cap. Accedens 23 & ibi per Abbat. & DD. inf. de accusat.

13. Possessorii verò retinendæ possessionis exemplum est in interdico Uti possidetis & Utrobi. Illud datur pro rebus immobilibus, hoc pro mobilibus, quarum in possessione quis turbatur, ut declarat Gloss. & Abbas in d. cap. Pastoralis num. 16. Et datur possessori, qui injustè & extrajudicialiter turbatur in sua possessione adversus turbantem, ut is turbare & molestare desinat, teneaturque ad interesse turbationis factæ. Dico extrajudicialiter; quia si turbetur judicialiter, ut si moveatur lis super re aliqua, quam possidet, non datur ei hoc interdictionem: quia qui utitur jure suo per viam judiciariam, alteri non facit injuriam, Abbas in cap. Audita 4. num. 8. inf. De restitution. spolia. Sicut nec datur adversus turbantem, dejectum à sua possessione: quia licet is non possit dejectorem suum dejicere ex intervallo, sed incontinenti dumtaxat, tamen potest impunè ex intervallo & quodcumque turbare dejectorem suum in sua possessione, Maranta 4. p. Distinct. 7. num. 18. Quod si verò duò litigent & agant hoc possessorio iudicio & quilibet pretendat se possidere, is obtinebit, qui de antiquiori possessione probabit: quia junior possessio præsumitur injusta & clandestina, text. & ibi Abbas num. 9. in cap. Licet 9. inf. De probat. Maranta d. loco num. 19. & 25. ubi consequenter in additionibus vide varias quæstiones, circa hanc materiam remisivè decisas.

14. Tertium, ut dixi, possessorium iudicium est recuperandæ possessionis: & in hoc fuerunt plura remedia à jure introducta, prout ea recenset Maranta d. Distinct. 7. num. 28. Et in primis est interdictionem Unde vi, de quo ad Tit. De restitution. spoliat. agemus: secundum est condictio triticaria: III. condictio incerti: IV. condictio indebiti: v. actio in factum: VI. officium

Judicis: VII. est ex æquitate *l. Si & me & Titium D. Si certum petatur VIII. est conditio ex l. Si coloni 14. Cod. De agric. & censitis lib. 11. & sic de similibus aliis: de quibus, & quæ ad singula requirantur, vide apud Marantam *Dissin.* 7. à num. 28.*

15. Possessorium retinendæ possessionis communiter duplex statuunt: alterum ordinariæ, quod & plenarium dicitur: alterum Summarium, sive Extraordinarium seu Momentaneum. Plenarium sive Ordinarium vocant, quando plena causæ cognitio adhibetur & servato ordine juris, plenè discutitur atque examinatur, utrum actor ab adversario suo possideat rem, de qua agitur, non vi, non clam, non præcario, *l. 1. D. Vis possidetis* Et in hoc iudicio plenæ requiruntur probationes, quia magni est momenti & præjudicii, propter commodum possessionis; licet ea in petitorio recuperari possit, latè *Gail. 1. Observ. 7.*

16. Summarium illud dicitur, in quo, nullo juris ordine servato, summarim Judex cognoscit, uter ex litigantibus possideat tempore litis motæ; ad eum finem, ut ille tamquam possessor constituatur, & alter sit petitor, ita ut saltem ei maseat jus suum, tam quoad plenarium possessorium, quam quoad petitorium. Huic autem possessorio Summario nunquam locus esse solet, quando uterque, ex litigatoribus ita contendit se possidere, ut libellum offerre nolit, & periculum est, ne veniatur ad arma: tunc enim Judex, re summarim cognita, solet sine præjudicio partium declarare, interim alterum ex litigatoribus possessorem esse, donec de possessione plenius cognoscatur *test. in l. Equissimum alias l. Si cuius 13. §. 3. D. De usufructu, ibi, cur enim, inquit Julianus, ad arma & rixam procedere patitur Prator, quos potest, jurisdictione sua componere?*

17. Dicitur autem Summarium; vel etiam Summarissimum, secundum *Interpp.* quia in eo absque rela iudicii, & sine longa protelatione litis, sola facti veritate probabiliter inspecta, celeriter & velo levato, ut aiunt, procedendum est, *l. Si coloni Cod. De agric. & censitis lib. 11. ibi, celeri reformatione, Clement. Sape De verb. significat Clement. Dispensiosam de iudicii.* Momentaneum vero dicitur, quia sententia in eo lata non perpetuum sed momentaneum, & re-

parabile præjudicium adfert, quod in ordinario & pleno possessorio reparari potest, cum sit mera puraque interlocutio neutri parti, sive in possessorio ordinario sive in petitorio, præjudicialis. Unde interim aut Fiduciaria aut Depositaria possessio aut Provisionale remedium vel decretum appellatur: in eoque imperfectæ & semiplenæ, quia modici est præjudicii probationes admittuntur, *Gail. d. Observ. 7. nu. 6.*

18. Denique probatur possessio variis modis, veluti ex perceptione, fructuum, censuum, & collectarum solutione, cæterisque a cibus juris possessorii iure factis, demonstratione vicinitatis, scientia, locatione, plantatione, latione, & sic de aliis, quos refert *Wesemb. ad Tit. D. De acquir. vel amitt. possess.*

§. II.

De Proprietate, quid sit, & in quo differat à Possessione,

1. *Definitio Proprietatis, Inter eam & Dominionum non esse discrimen.*
2. *Differentia inter Proprietatem & Possessionem.*

1. Quod ad Proprietatem attinet, ea definitur Jus plenè & perfectè disponendi de re pro libitu & arbitratu, nisi lege vel conventionem quis prohibeat. Et hinc quisque dicitur rei suæ moderator & arbiter. Verius autem est, quidquid alii sentiant, inter Proprietatem & Dominionum hoc loco non esse discrimen, sed promiscuum eorum usum. Nam quod de proprietate scribit *Callistratus in l. Si de vi 37. D. De iudiciis*, idem de dominio in eadem questione scribit *Martianus in l. Qui cætu 5. §. 1. D. Ad Leg. Iuliam de vi publica*. Id ipsum patet etiam ex *l. Exitus 35. D. De acquir. possess. l. Ordinarii 13. Cod. De rei vindicat.*

Possessio vero & proprietatem licet versetur circa eadem corpus seu eandem rem, & utrumque sit jus incorporale, atque à possessione dominium incipere dicitur, *l. 1. §. 1. D. De acquir. possess.* & per eandem personas acquirantur, *instit. Per quas personas nobis oblig. acquir.* tamen adeò diversæ ac separatae sunt naturæ, dicit *Jurisconsultus in l. Naturaliter 12. D. De acquir. possess.* proprietatem nihil habere commune cum possessione,

§. III.
Quis in causa possessionis sit Judex
competens

1. *Judicium hoc, etiam in spiritualibus, spectare ad judicem laicum,*
2. *Sententia contraria,*
3. *Ea de jure verior.*
4. *Prior tamen recepta in praxi.*
5. *Causa possessionis & proprietatis coram eodem judice tractanda.*

1. Videndum nunc, quis in causa possessionis & proprietatis Judex sit competens, In primis, loquendo de possessorio per se & formam à proprietate, sunt qui velint, possessorium retinendam & recuperandam spectare ad Judicem laicum, qui est Ordinarius loci, in quo res de qua agitur, sita est: Etiam tunc, cum de possessorio beneficiorum decimarum, Jurispatronatus agitur, *Glos. in c. Litteras sup. De juramento calumnia, Guido Papæ, Decis 71 & 85. Gail. 1. Observ. 37 n. 5. & multi alij. Probatur per. 7. inf. Qui filij sint legitimi, in verbis, Nos attendentes, quod ad Regem pertinet, non ad Ecclesiam de talibus possessionibus judicare. Item per eam. perimus x. quest. 1. ubi Pont. Judicare videtur, ad eundem esse Rectorem provincie in causa possessionis rei Ecclesiasticæ, quam aliquis in valetur per e. ult. sup. De judiciis, ubi Judex secularis de possessione inter quendam Abbatem & Monachos, ex una, & communitatem ejuſdem caſtri, ex altera, cognoscit: Nec tamen improbat Pontifex, sed potius confirmat: Ea scilicet ratione, quod possessorium rei spiritualis non sit, quod spirituale sed temporale & potius in factis quam in jure consistat.*

Ideoque, licet in causis spiritualibus non juret de calumnia, e. 2. sup. De juramento calum. tamen si pro re spirituali possessorio agatur judicio, necesse est jurare de calumnia, e. Litteras, §. praterea inf. De restitut. spoliat. *Glos. ibid. in v. juramento, & in d. c. 2. in v. rebus spiritualibus.*

2. Contra contendunt alij, in possessorio rei spiritualis judicio Judicem Ecclesiasticum esse competentem, Anton. Butrius in d. e. ult. sup. De judiciis, August. Bellous, ad rubr. d. tit. numer. 55. Covarr. Pract. quest. cap. 35. num. 1. versic. 2. conclusio *. Quæ sententia de jure verior apparet, præsertim quando de possessorio rei spiritualis

Et, ut ex multis differentiis paucas delibemus, nihil vetat eum esse possessorem, qui dominus non sit; & contra, eum dominum esse, qui non possideat, d. l. Exitus Rursus dominium in titulo non acquiritur, l. Nunquam nuda 31. D. De acquir. rer. dominio; possessio vero in profanis titulis adminiculum non desiderat, nisi adversus eum, à quo possidetur, l. Clam possideri 6 §. qui ad nundinas ff. De acquir. possess. Nudo etiam animo interdum acquiritur proprietates, l. cum Hæredes 21. D. d. s. possessio nunquam, l. 3. in princ. D. eod. Et contra solo animo amittitur possessio, d. l. 3. §. in amittenda: Non etiam dominium, l. Si quis vi 17. §. 1. D. eod. Præterea possessio ex pluribus causis haberi potest, l. 3. §. ex pluribus causis: ac vero dominium non nisi ex una causa acquiritur, l. Et an eandem 14. §. actiones D. De except. rei judicata. Rursus in vitium litigiosæ res cadit, si de proprietate controversa in judicio moveatur, l. 1. junctis Aus. hont. Litigiosa Cod. de litigiosis: Non item si de sola possessione. Insuper possessor actoris seu petitoris partes non sustinent, nec cogitur possessionem cedere, nisi probanti se esse dominum, l. ult. Cod. de rei vindicat. Et ubique in pari causa, etiam turpitudinis & delicti, potior est conditio possidentis, e. Cum partium De R. l. m. 6. & præsumptionem pro se habet, item re plurius venditæ, is dominus efficitur, cui prius traditur res, etiam si in contractu sit posterior, l. Quoribus 15. Cod. De rei vindicat.

Præterea causa possessoria dicitur momentanea & summaria, nec à sententia super ea lara admittitur appellatio, saltem ad impediendum effectum executionis, l. 1. Cod. Si de momentanea possess. &c. Nec publicatio testium productorum in causa possessoria impedit eorumdem productorem in petitoria, etiam super iisdem vel directe contrariis articulis, DD. in c. Veniens inf. De testibus. Denique, ut alias differentias omittam, exceptio rei judicatæ ex alterutra causa alteri non obest, quo minus qui de una egit, altera experietur,

d. l. Et an eandem.

inter personas agitur Ecclesiasticas, vel à laico persona conuenitur Ecclesiastica. Probatum ex *e. Cum sit generale 8. sup. De foro compet.* ubi dicitur in favorem Ecclesiæ esse introductum, ut locorum venerabilium Rectores malefactores suos possint sub quo maluerint Iudice conuenire, eò quod sæculares Iudices in exhibenda iustitia personis Ecclesiasticis sæpè in iudicio sint remissi. Probatum secundò ex Clement. 1. *De causa possess. & proprias.* Clement. 1. *De sequestrat. possess.* ubi habetur, tam possessorium quam petitorium causæ Ecclesiasticæ tractandum esse apud Sedem Apostolicam. Et denique ex *e. 2. sup. De iudiciis*: Ubi dicitur negotia Ecclesiastica, & maximè spiritualia, à laicis tractanda non esse. Ratio est, quia Iudex laicus nullam in Clericis jurisdictionem habet, *e. 1. & 2. sup. De foro compet.* Et idè licet de re temporali agatur, & non de persona: Tamen, quia cum persona Ecclesiastica est agendum; illa non ad laicum, sed ad Ecclesiasticum trahi debet, cum is solus in eam imperium & jurisdictionem (quæ sine modica coercitione nulla est, l. 1. D. de jurisdictione, om. iud.) habeat, & solus eam compellere possit ad comparandum in iudicio.

Non obstat, *d. e. 7. Qui filij sint legitimi*: Quia loquitur de rebus temporalibus & possessionibus laicorum.

Ex *d. can. Petimus*: Illud solum colligimus, personam Ecclesiasticam posse subsidium & opem Iudicis implorare sæcularis pro recuperatione vel defensione rei suæ. At vero in *d. e. ult.* causa agebatur inter Ecclesiasticam personam, & sæcularem, & Ecclesiastica ad iudicium trahebatur sæcularem; ideoque ejus forum sequi oportuit.

4. Cæterum, his non obstantibus, priorem sententiam testatur esse communem Boerius *Decis. 60. n. 23.* eamque communis iudiciorum usus approbat, & amplectitur. Adedque, & eum Iudicis Ecclesiastici exclusionem, de istis possessoriis, etiam rerum spiritualium cognoscit Brabantæ Concilium, & quæstio in possessorio suspendit petitorium, nisi in petitorio fuerit contestata lis coram Iudice Ecclesiastico. Quinimò teste Zypeo *lib. 2. De jure Pont. novo h. t.* etiam quæstiones adipiscendæ possessionis recipit & decedit, cum tamen per Concordata Brabantæ interdictum adipiscen-

dæ Iudici spirituali relinquatur. Et merito, cum iudicium possessorium retinendæ ac recuperandæ possessionis sit temporale, & in factu potius, quam in iure consistat: At verò in adipiscenda possessione nihil est facti, sed solum disquisitio juris, cum sine iure & titulo possessio beneficii acquiri non possit, de quo iure, cum sit spirituale, laicus cognoscere nequit. *Ant. Faber. in Cod. suo. lib. 3. tit. 7. Definit. 1.* post Guidonem Papæ, q. 1.

5. Porro, quamvis ita distinctæ sint possessionis & proprietatis causæ, prout antè diximus tamen utraque coram uno eodemque Iudice proponi, cognosci & ab eodem terminari debet, *e. 1. h. t.* & Iudex simpliciter ad causum delegatus, de utraque cognoscere & iudicare: Idque nec connexas, quam ad se mutuo habent (cum ratione subiecti, quia circa eandem rem versantur, tum ratione facilioris cognitionis & decisionis, quia qui cognovit de possessione, facilius cognoscet & decidet de proprietate) dividatur *contra. Nulli Cod. De iudiciis, e. 1. inf. De sequestratione.* Quod tamen ita intelligendum, nisi litigantes sint diversi fori (ne obstat, *cap. ult. sup. De iudiciis*, ubi dicitur, quod actor, qui obtinuit in possessorio coram Iudice rei, non teneatur coram eodem respondere in petitorio) & modò Iudex utriusque causæ cognitionem habeat; quia exempli gratià in causa beneficii possessorium coram Iudice laico institutum non trahit ad eundem, causam beneficii petitoriam, cum Iudex laicus de ea cognoscere nequeat.

§. IV.

An causa Possessionis & Proprietatis possint cumulari.

1. Videtur cumulari non posse.
2. Sententia contraria probatur.
3. Quæritur de cumulando possessorio retinendo cum petitorio.
4. Probatum etiam illius cumulatio.
5. Respondetur contrariis.
6. Quomodo de utraque pronuntiari debeat iudex.
7. 8. Actorem suspensio petitorio, posse experiri possessorio.

Illud

1. Illud verd quæsitum in hoc Tit. fuit, an causa possessionis & proprietatis possint coincidere & simul tractari, nimirum an unus & idem actor adversus eundem possit agere possessorio & petitorio simul, ejsdem rei nomine? Videri poterat, quod non, sed prius experendum possessorio, & eoque absoluto deinceps agendum esse petitorio, sive agatur possessorio adipiscendæ, sive retinendæ, per lib. *Interdicti* 3. *Cod. De Interdictis*, ubi dicitur, orã proprietatis & possessionis lite, prius possessionis decidi oportere quæstionem; ut ex hoc ordine factò, de domini disceptatione probationes ab eo, qui de possessione victus est, exigantur. Secundo, per *l. Ordinarii* 13. *Cod. De reivindicat.* ubi dicitur, ordinarii juris esse, ut de possessione iudicetur, & tunc de eadem proprietatis causa ab eodem Iudice decidatur. Cum enim hæc leges non distinguant, quo possessorio agatur, videntur intelligendæ de omni possessorio, juxta illud vulgatum. Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Et quod in possessorio recuperandæ possessionis prius agendum sit de possessione, quàm de proprietate, probari videtur per lib. *Si de vi* 37. *D. De iudiciis*, *l. Qui cætu* 5 § *si de vi* *D. Ad leg. Juliam de vi publica*, junctâ *l. i. Cod. De appellat.* & per §. *retinenda possessionis* *Institut.* *De interdictis*: Ubi dicitur, non posse petitoriam actionem, id est actionem de proprietate institui, nisi antè exploratum sit, utrius eorum sit possessio. Accedit regula juris, quæ habet, quod cum alicui competunt plures actiones, ejsdem rei nomine, unam aliquam actionem eligere oporteat & una tantum modò experiri, *l. Nemo* 43. § *quoties* *D. De R. I.*

2. Nihilominus tamen rectè cumulari utramque hanc causam, possessionis & proprietatis, ab eodem, adversus eundem, in eodem iudicio, sive coram eodem iudice, probatur ex *cap. Cum Ecclesia* 3. *cap. Cum super* 4. *cap. Cum alicuius* 6. *hoc tit. l. Cum fundum* 18. *D. de vi & vi armata*; ubi pendeat rei vindicatione seu petitorio iudicio, respondet Iurisc. Nihilominus rectè agi interdicto. Et in *l. Naturaliter* 12. *D. de acquir. vel amitt. possess.* ait, non denegari interdictum uti possidetis ei, qui cœpit vindicare.

Ratio hujus est, quia hoc pacto minuuntur

lites, & ex duabus fit una: Ad quod Jurisconsulto omninò adlaborandum est, *l. Propterandum* 13. *C. De iudiciis*, & *Institut.* *De pœna temerè litigant in princ.*

Et hoc quidem communiter receptum est, quando actor ultro & sponte sua suscepit in se onus probandi simul & possessionem & dominium; idque non modo, quando agitur possessorio adipiscendæ vel recuperandæ, sed etiam quando agitur possessorio retinendæ, respectu diversarum possessionum: Veluti si agam rei vindicatione adversus possessorem, ratione naturalis possessionis, quæ penes eum est, & simul interdicto retinendæ agam adversus eundem, ratione civilis possessionis, quam penes me esse contendo: Tum quia id valet ad expediendas lites, tum quia nulla hic est contrarietas.

3. Verum admodum controversatur inter Interpp. an etiam possessorium retinendæ possessionis cumulari possit cum petitorio, respectu ejsdem possessionis, v. g. naturalis? Non posse, ex eo probari videtur, quod inter se pugnare hæc videantur: Nam qui agit possessorio retinendæ, contendit se possidere, & retinere velle possessionem, quam habet, ac proinde adversarium non possidere: Qui verd agit petitorio, tacitè saltem videtur fateri, se non possidere, sed adversarium, quia ei, qui possidet, non datur actio in rem, sed ei, qui non possidet, § *quod genus Actionis* *Institut.* *De actionibus*. Et idè qui petitorio iudicio utitur, inquit Cæsius Iurisc. in *l. Qui petitorio* 36. *D. De reivindicat.* ne frustra experietur, inquirere debet, an is, cum quo instituit actionem, possessor sit, nec ne. Atque ita possessorium retinendæ cum petitorio accumulans, videtur contraria seu contradictoria allegare, nempe se possidere, & non possidere; idè que non est audientia, *l. Vbi pugnancia* 188. *D. de reg. iur. & similibus* ita Bart & alij ad *d. l. Naturaliter*.

4. Contrarium tamen apparet verius, ex *d. l. Naturaliter*; ubi dicitur, non denegari interdictum. Uti possidetis ei, qui cœpit rem vindicare, quia non videatur possessioni renuntiasse, qui rem vindicavit, ubi quia non distinguitur, indicatur eum, qui rei vindicatione agit, neque civili naturali possessioni renuntiare. Nec, verum est, agentem

tem possessorio retinendæ & simul petitorio contraria allegare, nempe se naturaliter possidere, & non possidere naturaliter: Nam agens possessorio retinendæ contendit quidem se possidere, & per consequens adversarium suum non possidere. Dum verò simul agit petitorio, seu simul rem viadicat, tunc ne tacite quidem fateatur adversarium suum possidere, quia rei vindicatio datur, etiam adversus eum, qui neque naturaliter neque civiliter possidet, sed derinet tantum: Veluti adversus depositarium & commodatarium, utpote qui habent facultatem rei restituendæ, l. *Officium* 9. in fine D. De rei vindicant.

5. Non obstant in contrarium allata, quia obtinent illa, quando uterque litigantium & de possessione & de proprietate contendit, ita ut neuter eorum onus probandi dominium velit suscipere in se, sed in alterum rejicere (prout actor prudens non facile suscipiet, quia difficilis probatio est dominij l. *Ad probationem* 21 Cod. De probat.) nam tunc, quia sciri non potest, uter litigantium probare debeat priusquam exploratum sit, veritas sit possessio, eo quod is demum in petitorio, si obtinere eo iudicio velit, teneatur probare dominium, quia causa cecidit in possessorio, l. *Exitus* 3 §. D. De acquir. possess. ideo eo casu prius debet decidi possessorium, quam petitorium. At verò cum quis ab initio suscipit in se probationem possessionis & dominij, cessat illa incertitudo seu ratio: Et proinde æquitas postulat, ut utrumque simul eodem iudicio expediatur, ut tanto citius lites dirimantur & diminuantur; præsertim cum petitorium & possessorium tendant ad diversa, nempe possessorium ad possessionem & petitorium ad proprietatem.

6. Suscepta igitur per actorem possessionis & proprietatis probatione, si utrumque probet, potest iudex vel de utroque simul sententiam ferre; Ita tamen, ut in pronuntiatione præmittat possessionem, in executione verò proprietatem, cap. 1. ca. Cum dilectus hoc sit. vel prius probationibus de possessione examinatis de possessione tantum pronuntiare, cap. 2. h. t. Alioquin quando agitur petitorio simul & possessorio, non posse iudicem à principio admittere probationes super possessorio dumtaxat, tradit Abbas in d. c. 2. num. 2. Si autem actor, utriusque

probatione suscepta possessionem quidem probaverit, sed non dominium, iudex ei ad iudicabit possessionem, non verò dominium, eam Ecclesia h. t.

7. Sed quid, si ab initio tantum actum sit de proprietate, ac desuper contestata lis, & producta aliquo usque, forè usque ad probationes, licebitne actori (si fortè videat se non facile posse probare dominium, confidat verò se facile probaturum possessionem) intentare possessorium suspensio petitorio? Videri poterat, non licet, tum quia post litem contestatam non potest mutari libellus, l. *Edicta* 3 Cod. De edendo: Tum quia petitorium ab initio propositum videtur prius ad finem deducendum, quam possit ad aliud procedi, quia qui semel aliquam actionem proposuit, necesse habet usque ad finem, litem exerceat, *Auth. Qui semel Cod. Quomodo quando iudex, hoc* Nihilominus responderi potest in c. *Pastoralis hoc sit*. cum, qui ab initio egit de proprietate, posse usque ad conclusionem in causa, suspensio iudicio petitorio, intentare & accumulare possessorium ad ipsam vel recuperandam (idem est iudicium de possessorio retinendæ, licet aliqui aliter sentiant;) quia, ut ante diximus, agendo petitorio non censetur renuntiasse possessorio, quando quidem nihil commune habeat proprietatis cum possessione. Nec hic mutatur libellus, sed ei aliquid superadditur: Nempe possessorium.

8. Non obstat d. *Auth. qui semel*, quia hic petitorium non suspenditur, tergiversandi causa, quod d. *Auth.* vetatur, sed ex iusta causa, ne scilicet actor, deficiens in probatione dominij, omnino cadat causa, sed probans possessionem saltem obtineat in possessorio: Post conclusionem autem in causa non potest, nisi subsistente causa.

TITULUS XIII.

De restitutione spoliatorum.

§. 1.

Remedium hoc quando & cui competat.

1. Competit hoc remedium ob ereptionem rerum immobilium.

2. Cui